

فصل پانزدهم

بیمه

در سال ۱۳۱۰ با تصویب قانون و نظامنامه ثبت شرکتها در ایران، بسیاری از شرکتهای بیمه خارجی به تاسیس شعبه یا نمایندگی در ایران پرداختند. با گسترش فعالیت شرکتهای بیمه خارجی، دولت در ۱۶ شهریور ماه ۱۳۱۴، شرکت سهامی بیمه ایران را با سرمایه ۲۰ میلیون ریال تاسیس کرد. در سال ۱۳۱۶، قانون بیمه در ۳۶ ماده تدوین و به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید. نخستین شرکت بیمه خصوصی ایران بنام «بیمه شرق» در سال ۱۳۲۹ تاسیس شد و پس از آن تا سال ۱۳۴۳ به تدریج هفت شرکت بیمه خصوصی دیگر تاسیس و به فعالیت بیمه ای پرداختند. با افزایش تعداد شرکتهای بیمه و ضرورت اعمال نظارت و تدوین اصول و ضوابط استاندارد برای فعالیتهای بیمه ای، در سال ۱۳۵۰ «بیمه مرکزی ایران» تاسیس و از آن پس «شورای عالی بیمه» به عنوان یکی از ارکان بیمه مرکزی ایران، ضوابط و مقررات مختلفی در زمینه نحوه اجرای عملیات بیمه ای در کشور و نرخ و شرایط انواع بیمه نامه ها تصویب کرد.

موسسات بیمه کشور تا قبل از انقلاب اسلامی، شامل یک شرکت دولتی، دوازده شرکت خصوصی و دو موسسه بیمه خارجی به صورت نمایندگی بود. پس از انقلاب اسلامی، براساس تصمیم شورای انقلاب در سال ۱۳۵۸/۴/۴، شرکتهای خصوصی فوق‌الذکر ملی و پروانه فعالیت دو نمایندگی خارجی نیز لغو گردید. با تصویب قانون اساسی در سال ۱۳۵۸، صنعت بیمه کشور به صورت مالکیت عمومی در بخش دولتی قرار گرفت.

در حال حاضر چهار شرکت بیمه ایران، آسیا، البرز و دانا مشغول فعالیتهای بیمه ای در کشور می باشند. شرکت بیمه صادرات و سرمایه گذاری نیز با مشارکت بیمه مرکزی ایران، شرکتهای بیمه و برخی بانکها از سال ۱۳۷۳ تاسیس و در زمینه بیمه‌های اعتباری و تضمینی فعالیت می کند. با تصویب قانون «تاسیس موسسات بیمه غیردولتی» زمینه فعالیت بخش خصوصی در صنعت بیمه کشور فراهم شد. شرکت بیمه «کارآفرین» اولین شرکت بیمه خصوصی و شرکت «بیمه ملت» بزرگترین شرکت بیمه خصوصی در صنعت بیمه کشور می باشند. شرکتهای بیمه «توسعه»، «پارسیان»، «رازی»، بیمه اتکایی «امین» و دو شرکت بیمه «حافظ» و «امید» (در مناطق آزاد و ویژه) از دیگر شرکتهای فعال بخش خصوصی در این صنعت می باشند.

در سال ۱۳۸۱، فعالیت خدمات بیمه گری شرکتهای بیمه در زمینه انواع متداول بیمه موجب شد تا ارزش افزوده خدمات بیمه‌ای کشور به قیمت های جاری به ۲۴۴۲/۶ میلیارد ریال و به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ به ۱۰۲۷ میلیارد ریال برسد. روند صعودی حق بیمه در مقایسه با رشد نسبتاً ثابت جمعیت کشور طی سالهای اخیر سبب گردیده است تا شاخص حق بیمه سرانه کشور نیز از روندی صعودی برخوردار شود. بطوریکه حق بیمه سرانه از ۸۸/۹ هزار ریال در سال ۱۳۸۰ با رشدی معادل ۵۶/۱ درصد به ۱۳۸/۸ هزار ریال در سال ۱۳۸۱ رسید که از این میزان ۱۲۵/۲ هزار ریال آن (معادل ۹۰/۲ درصد) به سرانه بیمه‌های غیرزندگی و مابقی به سرانه بیمه‌های زندگی تعلق داشت. شایان ذکر است که حق بیمه سرانه، بیانگر میزان حق بیمه ای است که بطور میانگین برای پوشش بیمه ای هر نفر مصرف می شود.

همچنین در سالهای اخیر بعثت فزونی رشد حق بیمه ها در مقایسه با رشد تولید ناخالص داخلی کشور، نسبت حق بیمه به تولید ناخالص داخلی با افزایش همراه بوده است. نسبت مذکور از ۰/۸۶ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۰/۹۹ درصد در سال ۱۳۸۱ افزایش یافت و برای اولین بار این نسبت به مرز ۱/۰ درصد نزدیک شد. این نسبت در سال مورد بررسی، در بیمه های غیر زندگی معادل ۰/۹۰ درصد و برای بیمه زندگی برابر ۰/۱ درصد بود.

عملکرد بیمه

بررسی آمار تعداد بیمه نامه و تعداد خسارت، نشان دهنده حجم فعالیت شرکتهای بیمه در هر رشته بیمه ای است و مقایسه آن با میزان حق بیمه یا ضریب خسارت، می تواند بازده فعالیت شرکتهای بیمه در هر رشته بیمه ای را تا حدودی مشخص کند.

۱- تعداد بیمه نامه

در سال ۱۳۸۱ صنعت بیمه کشور حدود ۱۱/۵ میلیون فقره بیمه نامه صادر کرد که در مقایسه با سال قبل از آن ۲۷/۶ درصد رشد نشان می دهد. از مجموع بیمه نامه های صادره مذکور، ۳۳/۳ درصد آن به بیمه شخص ثالث اختصاص داشت. با احتساب سهم بیمه نامه های صادره حوادث سرنشین و بدنه اتومبیل در مجموع ۶۸/۷ درصد از کل بیمه نامه های صنعت بیمه مربوط به بیمه های اتومبیل بود. در این سال بیمه آتش سوزی با صدور ۲/۳ میلیون فقره بیمه نامه، بیشترین رشد را بمیزان ۸۱/۲ درصد در صدور بیمه نامه در بین سایر رشته های بیمه ای دارا بود.

بررسی آمار شرکتهای بیمه نشان می دهد که شرکتهای بیمه ایران و آسیا به ترتیب ۵۶/۳ درصد و ۲۴/۷ درصد از بیمه نامه های بازار بیمه کشور را صادر کردند.

۲- تعداد خسارت

تعداد خسارت های پرداخت شده صنعت بیمه در سال مورد بررسی با ۲/۹ درصد کاهش، حدود ۲ میلیون مورد بود. رشته بیمه ای درمان با ۴۸/۶ درصد سهم، بیشترین تعداد خسارت پرداختی را داشت که با کاهش ۱۸/۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل روبرو بود. پس از آن، رشته شخص ثالث با ۳۶/۲ درصد سهم قرار داشت که در مقایسه با سال قبل ۱۸/۵ درصد رشد نشان داد. با احتساب سهم رشته های بیمه بدنه اتومبیل و حوادث، در مجموع رشته های بیمه ای چهارگانه فوق الذکر حدود ۹۶/۴ درصد از کل تعداد خسارتهای پرداختی بازار بیمه کشور را دارا بودند.

شرکتهای بیمه ایران و دانا در مجموع ۷۰/۱ درصد از تعداد خسارتهای صنعت بیمه کشور را پرداخت کردند.

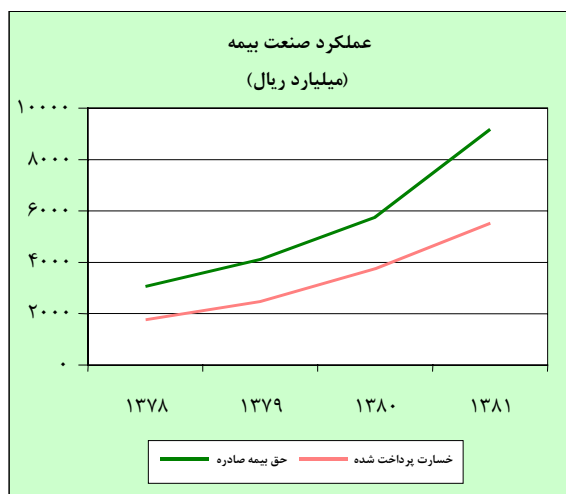
۳- حق بیمه صادره^(۱)

در سال ۱۳۸۱ میزان حق بیمه صادره شرکتهای بیمه معادل ۹۰۹۷/۵ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل از آن ۵۸/۵ درصد رشد نشان داد. بیشترین سهم از حق بیمه های صادره بازار به رشته شخص ثالث با ۳۳/۸ درصد تعلق داشت. پس از آن بیشترین سهم به ترتیب به رشته های درمان، بدنه اتومبیل، زندگی و آتش سوزی اختصاص داشت. در سال مورد بررسی حق بیمه کلیه رشته های بیمه ای با افزایش همراه بود که در این میان حق بیمه رشته های اعتباری، سایر انواع^(۲)، هواپیما، مهندسی و بدنه

۱- «حق بیمه صادره» شامل بیمه نامه هایی است که در سال مورد بررسی صادر شده باشند، اعم از اینکه اعتبار آنها به پایان رسیده و یا نرسیده باشد.
۲- رشته بیمه ای «سایر انواع»، شامل رشته بیمه های صداقت و امانت، دام و طیور و رشته بیمه های متعدد دیگری است که بطور پراکنده در ترکیب پورتنگوی شرکتهای بیمه قرار دادند.

کشتی از بیشترین رشد و رشته حوادث سرنشین با ۱۹ درصد رشد از کمترین رشد در بین رشته های بیمه ای برخوردار بود. شرکتهای بیمه ایران و آسیا، در مجموع ۸۱ درصد از حق بیمه های صادره در بازار بیمه کشور را دارا بودند.

۴- خسارت پرداختی^(۱)

در سال مورد بررسی، میزان خسارت پرداختی صنعت بیمه کشور ۵۵۲۶/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال ۱۳۸۰ معادل ۴۹/۶ درصد رشد داشت. همانند سالهای قبل بیش از نیمی از خسارتهای پرداختی صنعت بیمه به میزان ۵۶/۵ درصد در رشته بیمه ای شخص ثالث پرداخت گردید. بعد از رشته بیمه ای فوق الذکر، رشته های بیمه ای درمان با ۱۴/۲ درصد، زندگی با ۸/۰ درصد و آتش سوزی با ۷/۸ درصد بیشترین سهم را از خسارتهای پرداختی بازار بیمه کشور در اختیار داشتند. در این سال رشد خسارتهای پرداختی

در رشته های بیمه ای شخص ثالث و درمان به ترتیب معادل ۵۶/۱ درصد و ۲۲/۷ درصد نسبت به سال ۱۳۸۰ بود.

در سال مورد بررسی شرکتهای بیمه ایران، آسیا، دانا و البرز به ترتیب ۵۷/۴، ۲۵/۶، ۱۲/۷ و ۴/۳ درصد از کل خسارتهای پرداختی بازار بیمه را پرداخت کردند.

۵- ضریب خسارت^(۲)

ضریب خسارت صنعت بیمه کشور در سال ۱۳۸۱، معادل ۷۹/۷ درصد بود که ۱/۷ واحد درصد کمتر از رقم مشابه سال قبل می باشد. ضریب خسارت صنعت بیمه کشور طی پنج سال اخیر مرتباً در نوسان بوده است. در سال مورد بررسی، رشته های بیمه ای شخص ثالث، بدنه کشتی و اعتباری ضریب خسارتی بیش از ۱۰۰ درصد داشتند که در این میان رشته شخص ثالث با ضریب خسارت ۱۲۷/۵ درصد و با توجه به سهم قابل ملاحظه آن در بازار بیمه بیشترین تاثیر را در ضریب خسارت بازار بیمه داشت. ضریب خسارت رشته های بیمه ای پول، درمان، مهندسی و زندگی نیز بین ۷۰ الی ۱۰۰ درصد بود. ضریب خسارت رشته های بیمه ای باربری، آتش سوزی، حوادث سرنشین و مسئولیت نیز کمتر از ۴۵ درصد بود.

مقایسه شرکتهای بیمه از لحاظ ضریب خسارت نشان می دهد که شرکتهای بیمه آسیا، ایران، دانا و البرز به ترتیب دارای ضرایب خسارت ۹۱/۰، ۷۸/۹، ۷۱/۴ و ۶۴/۱ درصد می باشند.

شرکتهای بیمه

در سال مورد بررسی رتبه بندی شرکتهای بیمه از نظر تولید حق بیمه در مقایسه با سال قبل تغییری نکرد و شرکتهای بیمه ایران، آسیا، دانا، البرز و صادرات و سرمایه گذاری به ترتیب با در اختیار داشتن ۵۶/۳، ۲۴/۷، ۱۳/۴، ۵/۵ و ۰/۱۳ درصد از حق بیمه

۱- «خسارت پرداختی» شامل خسارت هایی که طی سال مورد بررسی پرداخت شده است.
 ۲- «ضریب خسارت» حاصل نسبت «خسارت واقع شده» به «حق بیمه عاید شده» است. حق بیمه عاید شده شامل مجموع حق بیمه صادره و تفاضل ذخیره حق بیمه ابتدا و پایان سال است. همچنین «خسارت واقع شده» عبارت از حاصل جمع خسارتهای پرداختی و تفاوت بین خسارتهای معوق ابتدا و انتهای هر سال است.

بازار به دنبال هم قرار گرفتند. در این سال به سهم شرکتهای بیمه آسیا و دانا مجموعاً ۱/۲ واحد افزوده شد و از سهم بقیه شرکتهای به همین میزان کاسته شد. سهم شرکت بیمه البرز از حق بیمه‌های صادره بازار بیمه که طی سالهای اخیر مرتباً رو به کاهش نهاده است، در سال ۱۳۸۱ به پایین ترین مقدار خود طی سالهای اخیر (۵/۵ درصد) رسید. سهم شرکتهای بیمه ایران، آسیا و دانا از حق بیمه‌های صادره بازار نیز طی سالهای اخیر مرتباً در نوسان بوده است.

از لحاظ میزان فعالیت شرکتهای بیمه در هر یک از رشته‌های بیمه ای، همچنان شرکت بیمه ایران سهم اصلی بازار را در اختیار داشت.

در سال مورد بررسی شرکتهای بیمه آسیا، دانا، ایران، البرز و صادرات و سرمایه‌گذاری به ترتیب ۶۵/۷، ۶۰/۱، ۵۵/۶، ۵۵/۱ و ۳۸/۰ درصد حق بیمه‌های صادره خود را در مقایسه با سال قبل افزایش دادند.

از لحاظ سهم هر یک از شرکتهای بیمه در خسارت پرداختی بازار بیمه نظیر سال گذشته شرکتهای بیمه ایران، آسیا، دانا، البرز و صادرات و سرمایه‌گذاری به ترتیب به میزان ۵۷/۴، ۲۵/۶، ۱۲/۷، ۴/۳ و ۰/۰۲ درصد در کل خسارتهای پرداختی بازار بیمه مشارکت داشتند. در مقایسه با سال قبل سهم شرکت بیمه ایران از خسارتهای پرداختی بازار بیمه به میزان ۵/۸ واحد کاهش یافت و در مقابل سهم شرکتهای بیمه آسیا، دانا و البرز به ترتیب معادل ۴/۳، ۱/۲ و ۰/۳ واحد افزایش داشت.

مقایسه شرکتهای بیمه از لحاظ ضریب خسارت در سال ۱۳۸۱ نشان می‌دهد در بین شرکتهای بیمه فقط ضریب خسارت شرکت بیمه آسیا بیشتر از ضریب خسارت بازار بیمه بود. کاهش ۱/۷ واحدی ضریب خسارت بازار بیمه در سال مورد بررسی نیز بیشتر متأثر از کاهش ۹/۷ واحدی ضریب خسارت بیمه ایران بود که با ۵۶/۳ درصد سهم از حق بیمه صادره و ۵۷/۴ درصد سهم از خسارت پرداختی بخش عمده‌ای از بازار بیمه کشور را در اختیار داشت.

عملکرد صنعت بیمه در سال ۱۳۸۱

درصد تغییر ۱۳۸۱	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۵۸/۵	۹۰۹۷/۵	۵۷۳۹/۷	حق بیمه صادر شده (میلیارد ریال)
۴۹/۶	۵۵۲۶/۶	۳۶۹۴/۳	خسارت پرداخت شده (میلیارد ریال)
-۱/۷۲ ^(۱)	۷۹/۷	۸۱/۴	ضریب خسارت (درصد)

ماخذ: بیمه مرکزی ایران
۱- شامل تغییر در واحد است.

کادر ۷- قانون تاسیس موسسات بیمه غیردولتی

(مصوب ۱۳۸۰/۶/۶)

ماده واحده - به منظور تعمیم و گسترش صنعت بیمه در کشور، افزایش رقابت و کارایی در بازار بیمه، افزایش رفاه عمومی و گسترش امنیت اجتماعی و اقتصادی، افزایش نقش بیمه در رشد و توسعه اقتصادی کشور و جلوگیری از ضرر و زیان جامعه باتوجه به ذیل اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و در چارچوب ضوابط، قلمرو و شرایط تعیین شده زیر اجازه تاسیس موسسه بیمه غیردولتی به اشخاص داخلی داده می‌شود:

۱- سیاستگذاری در صنعت بیمه، اعمال نظارت بر فعالیتهای بیمه‌ای و صدور مجوز فعالیت بیمه‌ای کماکان جهت اعمال حاکمیت در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران باقی خواهد بود.

۲- ضوابط مربوط به نحوه تاسیس و فعالیت موسسات بیمه داخلی از قبیل شرایط اخذ مجوز تاسیس و لغو آن، نحوه انتقال عملیات و ادغام، انحلال و ورشکستگی موسسات بیمه‌ای و بیمه اتکایی شامل انواع معاملات بیمه، حق بیمه و کارمزد مربوط به رشته‌های مختلف بیمه، میزان ذخایر فنی و اندوخته‌های قانونی و نحوه سرمایه‌گذاری آنها براساس "قانون تاسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ و اصلاحیه بعدی" و "قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶/۲/۷" تعیین خواهد شد.

۳- حداقل سرمایه موسسات بیمه موضوع ماده ۳۶ قانون "تاسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰" برای موسسات بیمه غیردولتی با پیشنهاد بیمه مرکزی ایران و تایید وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیات وزیران تعیین خواهد شد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ ششم شهریورماه یک هزار و سیصد و هشتاد مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۰/۶/۲۷ به تایید شورای نگهبان رسیده‌است.

حداقل سرمایه موسسات بیمه موضوع ماده ۳۶ قانون تاسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری - مصوب ۱۳۵۰- برای موسسات بیمه غیردولتی به شرح زیر تعیین می‌شود:

۱- شرکت بیمه زندگی	۸۰ میلیارد ریال
۲- شرکت بیمه غیرزندگی	۸۰ میلیارد ریال
۳- شرکت بیمه مختلط (زندگی و غیرزندگی)	۱۴۰ میلیارد ریال
۴- شرکت بیمه اتکایی	۲۰۰ میلیارد ریال